زلزله‌شناسان در گفت‌وگو با «شهروند» می‌گویند شرایط زمین در غرب کشور، باعث شده زلزله اخیر به دیگر شهرها مانند همدان نرسد

معجزه خاک

- بنیانگذار مقاوم‌سازی و مدیریت بحران زلزله در ایران در گفت‌وگو با «شهروند»: وقوع زلزله بالای ۷ ریشتر روی گسل زاگرس غیرمنطقی نیست اما عجیب است
- زمین منطقه، زلزله را خنثی کرد که اگر نمی‌کرد، تا همدان خسارت وارد می‌کرد، خاک منطقه مانند یک فیلتر زلزله را فرو داد

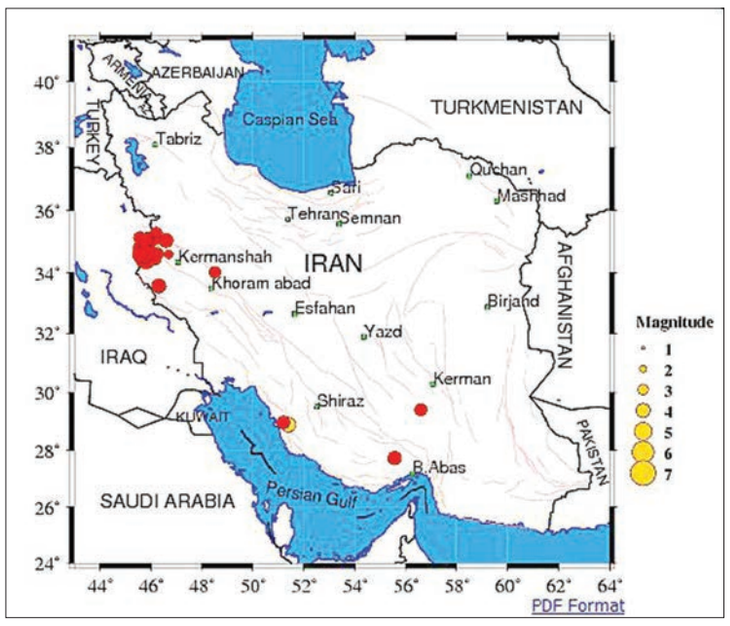

زهرا جعفرزاده| درست ساعت ۲۱:۴۸ در ۳۰کیلومتری شمال‌غرب سرپل ذهاب و ۳۲کیلومتری جنوب‌غرب حلبچه، در ناحیه مرزی ایران و عراق، زمین لرزید. شدت لرزش بین ۷٫۳ تا ۷٫۶ ریشتر اعلام شد و تعداد کشته‌ها از دونفر شروع شد و تا ظهر دیروز به ۳۸۷نفر رسید، مصدومان هم بالای ۶هزار و ۶۰۰نفر. کانون زلزله، منطقه‌ای میان مرز ایران و عراق ثبت شد و اطلاعات اولیه کانون زلزله را سلیمانیه عراق و کمی بعد از آن، حلبچه همان کشور اعلام کردند. حلبچه‌ای که تا سرپل ذهاب با بالاترین خسارت جانی و مالی، نزدیک ۵کیلومتر فاصله دارد. گسلی که تکان خورد و این همه خرابی به بار آورد، زاگرس بود؛ زاگرسی که گفته می‌شود آخرین‌بار ۳۴سال پیش بود که ۵٫۱ ریشتر تکان خورد. حالا زلزله یکشنبه‌شب، آن‌قدر وسیع بود و آن‌قدر پرانرژی که ۱۵۰ میلیون نفر در ایران و عراق و کشورهای همسایه آن را احساس کردند. حالا زلزله‌شناسان از مردم می‌خواهند که نگران زلزله نباشند، هرچه بود، اتفاق افتاد و حالا تا ماه‌ها در همان منطقه، پس‌لرزه‌ها، زمین را می‌لرزاند، البته نه بشدت تکانی که یکشنبه‌شب خورد. فریبرز ناطقی‌الهی، بنیانگذار مقاوم‌سازی و مدیریت بحران زلزله در ایران و استاد پژوهشگاه زلزله‌شناسی می‌گوید که هنوز کانون اصلی زلزله مشخص نیست و باید منتظر جمع‌آوری اطلاعات از ۱۶۱ ایستگاه لرزه‌نگاری ماند و افشین خاتمی‌نوری، کارشناس زلزله‌شناسی تأکید می‌کند که گسل‌های ایران توانایی لرزه‌های بالای ۷ ریشتر را دارند و هر ۱۰سال یک‌بار زلزله‌ای با این شدت در کشور رخ می‌دهد.

زلزله اخیر منطقی اما عجیب بود

«گسل‌های زاگرس و البرز، دو گسل در ایران هستند که از گذشته همواره در آنها لرزش ایجاد شده و ما آنها را به‌عنوان پتانسیل‌های زلزله می‌شناسیم، تاریخ نشان داده که زلزله البرز با فاصله زمانی طولانی و با ریشتر بالا رخ می‌دهد، درحالی که گسل زاگرس، همواره درحال تکان است اما با ریشترهای پایین‌تر. اما به این معنی نیست که در زاگرس زلزله‌ای با ریشتر بالا رخ ندهد.» اینها را فریبرز ناطقی‌الهی، بنیانگذار مقاوم‌سازی و مدیریت بحران زلزله در ایران و استاد پژوهشگاه زلزله‌شناسی به «شهروند» می‌گوید و درعین حال این سوال را مطرح می‌کند که چرا زلزله‌ای به این بزرگی رخ داده؟ «زاگرس درست در جایی قرار دارد که پر از گسل است، اصلا زاگرس یعنی گسل. این زلزله‌ها با توجه به اتفاقات تکتونیکی که در آنها رخ می‌دهد، انرژی آزاد می‌کنند. حالا این حجم انرژی رهاشده می‌تواند ۷٫۳ یا ۷٫۴ باشد و زلزله یکشنبه‌شب را ایجاد کند، این اتفاق برای زاگرس غیرمنطقی نیست اما عجیب است.» به گفته ناطقی‌الهی، در محدوده زاگرس ممکن است زلزله بزرگتری هم رخ دهد: «می‌گویند شواهد تاریخی مبنی بر وقوع زلزله‌ای بزرگتر وجود ندارد، درست هم می‌گویند، در گذشته ما زلزله‌های کوچکتر زیاد داشتیم، زلزله اخیر اما وسیع بود و باید شکرگزار بود که تراکم جمعیتی در منطقه حادثه، کم بود. اگر در خود تهران زلزله‌ای با این بزرگا رخ می‌داد یا حتی در شهرهایی مثل شیراز، مشهد یا تبریز، قطعا اتفاقات بدی می‌افتاد.»

خاک منطقه، زلزله را خنثی کرد

حالا با وجود خسارت زیادی که به مناطق زلزله‌زده وارد شده، به گفته این استاد زلزله‌شناسی، زلزله سریع خنثی شده که اگر این اتفاق نمی‌افتاد تا خود همدان خسارت وارد می‌شد: «درست است که زلزله تا کویت هم احساس شده اما به سرعت خنثی شده، که این اتفاق خوبی بود، خاک آن منطقه نقش یک فیلتر را برای زلزله ایجاد کرد و آن را در خود فرو برد.» از یکشنبه‌شب، دیگر همه‌جا حرف از زلزله است؛ در خیابان، مترو، اتوبوس، صف نانوایی و از همه مهمتر فضای مجازی که خبرها یک به یک، دست‌به‌دست می‌شود و اما و اگرهایی پیرامون برخی خبرها ایجاد شده. یکی از آنها کانون اصلی زلزله است، همان که اول گفتند سلیمانیه عراق است، یک‌بار اعلام شد حلبچه عراق و از گوشه و کنار شنیده شد که کانون اصلی سرپل ذهاب بود، حتی بر سر میزان ریشتر هم خبرها متناقض است، یک‌بار گفته شد که زلزله ۷٫۶ ریشتر بود و یک‌بار هم اعلام شد ۷٫۳ ریشتر و حالا این استاد زلزله‌شناسی می‌گوید که اطلاعات ایستگاه‌های زلزله‌نگاری باید جمع‌آوری شود تا نتیجه نهایی به دست آید: «در دنیا ۱۶۱ ایستگاه زلزله‌نگاری وجود دارد، این دستگاه‌ها سنسورهایی دارند که لرزش‌ها را احساس می‌کنند و محل وقوع زلزله را تعیین می‌کنند، این دستگاه برای ثبت زلزله با کمترین خطا، باید روی بستر سنگی قرار گرفته شود اما معمولا روی خاک گذاشته می‌شود و این باعث می‌شود تا کمی خطا داشته باشد.»

از حلبچه تا زاگله؛ کمتر از ۵ کیلومتر فاصله

میان حلبچه عراق به‌عنوان یکی از کانون‌های زلزله تا زاگله ایران، کمتر از ۵ کیلومتر فاصله است و از نظر این استاد زلزله‌شناسی این فاصله، قابل توجه نیست: «خیلی طبیعی است که میان دو کانون زلزله، ابهاماتی وجود داشته باشد، آن‌هم به دلیل فاصله کمی است که میان این دو منطقه وجود دارد، ایستگاه‌های زلزله‌نگاری ممکن است در ثبت محل دقیق زلزله تا چند کیلومتر دچار خطا شوند.» اعلام مناطق مختلف به‌عنوان کانون زلزله، موضوع دیگری است که ناطقی‌الهی درباره آن توضیح می‌دهد: «مسأله‌ای که وجود دارد، این است که جنوب عراق منطقه زلزله‌خیزی نیست. در طول تاریخ، تنها یک زلزله آن‌هم در کربلا ثبت شده است، اما در شمال عراق که نزدیک ترکیه است، لرزش بیشتری وجود دارد، هرچند که لرزه‌ها در آن منطقه شدید نیست. بنابراین فاصله زیادی میان پهنه زاگرس تا سلیمانیه عراق وجود دارد. ما براساس مشاهدات عینی و تراکم تخریب، معتقدیم که کانون زلزله، منطقه‌ای در نزدیکی ایران بوده، اما اگر بخواهیم علمی اعلام کنیم، باید چند روز منتظر ماند تا اطلاعات دستگاه‌ها و ایستگاه‌ها جمع‌آوری شود.» از یکشنبه‌شب تنها یک زلزله اصلی رخ داد که از عراق تا ایران و ارمنستان و عراق و کویت و حتی گفته می‌شود عربستان را از کم تا زیاد لرزاند و ناطقی‌الهی بر همین موضوع تأکید می‌کند: «دو زلزله رخ نداده، چون تنها یک زمین‌لرزه ثبت شده است، فرض ما این است که براساس اطلاعات روی نقشه، کانون زلزله، نزدیک‌های حلبچه است اما بیشترین جایی که خسارت دیده، منطقه از گله است، حتی از عراق اعلام شده که تلفات کمتری داشته‌اند اما مصدومانشان زیاد است. یکی از دلایل اعلام‌نکردن آمار دقیق در عراق، آماده‌نبودن تیم‌های امدادی است.

> **از یکشنبه‌شب تا ظهر دوشنبه ۱۳۰ پس‌لرزه در منطقه رخ داد که شدیدترین آن ۴٫۷ ریشتری در سرپل ذهاب بود**
>
> •••
>
> **منطقه حادثه‌دیده، کم‌جمعیت بود، در غیر این صورت فاجعه بزرگی در کشور رقم می‌خورد**

از سوی دیگر، کردستان اخیرا تنش‌هایی داشته و از نظر امنیتی ورود به روستا، محدودیت‌هایی دارد.» حالا سوال اینجاست که حلبچه عراق را هم همین گسل زاگرس تکان داده؟ که ناطقی‌الهی پاسخ می‌دهد: «حلبچه عراق روی انتهای گسل زاگرس قرار دارد، حالا باید دید که به دلیل گسل زاگرس آنها هم لرزش داشتند یا خیر. همه اینها با گذشت زمان مشخص می‌شود، همه آنچه تاکنون اعلام شده، براساس مشاهدات عینی است.»

با همه اینها او می‌گوید که تعیین کانون دقیق زلزله اهمیت چندانی ندارد، آنچه مهم است، آمادگی در مدیریت حوادث است: «اینکه بدانیم زلزله چه‌مختصاتی داشته، خیلی به ما کمک نمی‌کند، خانه‌ها تخریب شده و مردم عزادار شده‌اند، امکانات پزشکی، گازرسانی، برق‌رسانی و حتی آب، مختل شده است، این مهم است. زلزله همیشه رخ می‌دهد، نمی‌توانیم تنها در اتاق مدیریت بحران بنشینیم. ما باید برنامه داشته باشیم.» به گفته او، شیوع بیماری، اسکان موقت و... معضلات پیش‌روست. مردم درحال زجرکشیدن هستند، قربانیان را باید دفن کنند و در سرما بخوابند. برای اینها باید برنامه‌ریزی کرد.

حالا آنچه مردم را نگران کرده، فعال‌شدن گسل‌های دیگر، تحت‌تأثیر گسل زاگرس است، تا جایی که یکشنبه‌شب خیلی‌ها، کیلومترها دورتر از زلگه و سرپل ذهاب و گیلانغرب و... در هراس زلزله بودند. این استاد زلزله‌شناسی اما می‌گوید که هیچ‌کس نمی‌تواند این موضوع را تأیید یا رد کند که لرزش یک گسل، می‌تواند گسل دیگری را هم تحت‌تأثیر قرار دهد.

فعلا نمی‌توان کانون دقیق زلزله را اعلام کرد

زلزله در نزدیک حلبچه عراق رخ داده

افشین خاتمی‌نوری، کارشناس ارشد زلزله‌شناسی است. او هم صحبت‌های ناطقی‌الهی را تأیید می‌کند و می‌گوید که باید منتظر نتیجه بررسی‌ها ماند. نمی‌توان کانون دقیق زلزله را اعلام کرد. او به «شهروند» می‌گوید: «زلزله رخ داده، از شمال غرب تا جنوب‌شرق گسل زاگرس ادامه داشته، بنابراین یکشنبه‌شب تنها یک زلزله رخ داد، شدت زلزله به اندازه‌ای است که به هیچ‌وجه نمی‌توان آن را به موضوع دیگری مرتبط کرد، چنانچه در فضای مجازی در برخی خبرها آمده که این زمین‌لرزه ممکن است نتیجه یک انفجار هسته‌ای یا اقدامات نظامی باشد. این موضوع کاملا اشتباه است، بزرگای این زلزله به اندازه‌ای است که به هیچ‌وجه نمی‌تواند از طریق ابزار دست ساختی ایجاد شده باشد.» به گفته او، زلزله ۷٫۳ ریشتری، نسبت به زلزله ۶٫۶ ریشتری بم، ۲۵ برابر انرژی و قدرت داشت و ۱۵۰ میلیون نفر آن را حس کرده و تقریبا تمام شبکه‌های لرزه‌نگاری جهان با همین بزرگا، آن را ثبت کردند: «تنها اتفاق خوبی که رخ داد، این بود که منطقه حادثه‌دیده، کم‌جمعیت بود، در غیر این صورت فاجعه بزرگی در کشور رقم می‌خورد.»

وقوع ۱۳۰ پس‌لرزه از یکشنبه‌شب تا ظهر دوشنبه؛ ۴/۷ ریشتر بزرگترین پس‌لرزه

او به نگرانی مردم از پس‌لرزه‌ها هم اشاره می‌کند، به‌طوری که گفته می‌شود از یکشنبه‌شب تا ظهر روز گذشته بیش از ۱۳۰ پس‌لرزه در همان منطقه از گله رخ داده است: «بزرگترین پس‌لرزه در سرپل ذهاب، ۴٫۷ ریشتر بود. این پس‌لرزه‌ها تا ماه‌ها می‌تواند ادامه داشته باشد. به هر حال زلزله اصلی رخ داده و انرژی اصلی تخلیه شده است، اما پس‌لرزه‌ها به دلیل بازشدن مسیر حرکت گسل، ادامه دارد.» مرکز زمین‌شناسی آمریکا، شدت زلزله را ۷٫۶ ریشتر اعلام کرد و مرکز زلزله‌نگاری ایران، ۷٫۳ ریشتر. حالا این زلزله‌شناس می‌گوید که تفاوت در اعلام شدت زلزله، به دلیل دوری و نزدیکی به محل وقوع حادثه است: «مرکز لرزه‌نگاری ما دقیق‌تر است، دلیلش هم نزدیکی دستگاه به محل وقوع حادثه است، بنابراین همان ۷٫۳ ریشتر درست است. در کنار این موضوع، مرکز زمین‌شناسی آمریکا، عمق زلزله را ۱۱ کیلومتر اعلام کرد و در ایران، عمقش ۱۹ کیلومتر تعیین شد.» آخرین‌باری که در منطقه زاگرس زمین لرزید، ۳۴سال پیش بود، یعنی سال ۱۹۸۳ به بزرگی ۵٫۱ ریشتر. زلزله یکشنبه‌شب، ۳۰ برابر بیشتر از زلزله قبلی، انرژی داشت. حالا خاتمی‌نوری می‌گوید که زلزله‌ای با این شدت، هر ۱۰سال یک‌بار در کشور رخ می‌دهد: «ما در ایران سه گسل اصلی داریم که توان لرزه‌زایی با شدت ۷ ریشتر دارند، اگر این زلزله در تهران رخ دهد، در همان فاز اول، یک تا یک‌ونیم‌میلیون نفر جانشان را از دست می‌دهند و حتی امدادرسانی قطع می‌شود. الان در شهر کوچکی مانند سرپل ذهاب، مشکل آب ایجاد شده، اگر این اتفاق در شهرهای بزرگتر رخ می‌داد، قطعا اتفاقات ناگوارتری را به همراه داشت.»

> **خاتمی‌نوری، زلزله‌شناس: ایران ۳ گسل اصلی دارد که توان لرزه بالای ۷ ریشتر را دارند، اگر این زلزله در تهران رخ دهد، در همان فاز اول، یک تا یک‌ونیم‌میلیون نفر جانشان را از دست می‌دهند**
>
> •••
>
> **از حلبچه تا زاگله ایران، کمتر از ۵ کیلومتر فاصله است، ابهام میان ۲ کانون زلزله به دلیل نزدیک بودن، طبیعی است**

۹ گسل مشترک میان ایران و کشورهای همسایه

حالا همه‌جا صحبت از گسل زاگرس است، گسلی که گفته می‌شود؛ سامانه‌اش از مرز ایران و عراق یعنی از مریوان آغاز می‌شود تا شمال بندرعباس به طول مجموعا ۱۰۰۰ کیلومتر کشیده شده است. این سامانه گسلی طولانی‌ترین سامانه گسلی ایران است. اینها را مهدی زارع که استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله است، به ایسنا می‌گوید. به گفته او، ایران با کشورهای همسایه ۹ گسل مشترک دارد؛ گسل شمال تبریز، گسل درونه، گسل آستارا، گسل عشق‌آباد، گسل حاجی‌آباد، گسل سراوان، گسل مکران و گسل اصلی جوان زاگرس. زارع در ادامه بر تعامل با محققان کشورهای همسایه برای مطالعه روی گسل‌های مرزی، تأکید می‌کند و به ایسنا می‌گوید: «مطالعه روی برخی از گسل‌ها مانند گسل درونه که ادامه آن وارد خاک افغانستان می‌شود، سخت است، به‌گونه‌ای که مطالعاتی در منطقه خاف در استان خراسان داشتیم، ولی به دلیل نبود امنیت مناسب این مطالعات در مرز ایران متوقف شد.» او گسل مکران را از جمله گسل‌های طویل در ساحل دریای عمان در جنوب‌شرق ایران نام می‌برد: «گسل مکران تنها گسلی است که چون در لبه فرورانش پوسته اقیانوسی به زیر پوسته قاره‌ای قرار دارد، زلزله‌هایی با بزرگای بیشتر از ۸ در آن رخ می‌دهد، ضمن آن که احتمال وقوع زلزله‌ای با بزرگای ۹ نیز در آن در صورتی که کل طول گسل مکران در یک رویداد گسسته شود (در بدترین سناریوی ممکن) وجود دارد.» به گفته این محقق، گسل مکران در ۷ آذر ۱۳۲۴ (۲۸ نوامبر ۱۹۴۵) زلزله‌ای با بزرگای ۸٫۲ ریشتر را تجربه کرده است. مدیر گروه زلزله‌شناسی مهندسی پژوهشگاه زلزله‌شناسی به سامانه گسلی قطر-کازرون به‌عنوان یک سامانه گسلی مهم ایران هم اشاره می‌کند: «این گسل دارای چند قطعه است که از جمله می‌توان به قطعات گسل «برازجان»، «کنار تخته»، «کازرون» و گسل «دنا» اشاره کرد.» براساس اعلام او، زمین‌شناسان معتقد هستند که این گسل تغییراتی در کف خلیج‌فارس ایجاد کرده است اما اطلاعات زیادی درباره تغییر شکلی که این سامانه گسلی در کف خلیج‌فارس ایجاد کرده، موجود نیست و تنها از نظر فیزیکی و شکلی در تصویرهای ماهواره‌ای و بعضی برداشت‌های ژئوفیزیکی و همچنین ژئومورفولوژی می‌توان این سامانه را تا شبه‌جزیره قطر دنبال کرد.

در ساعات بعد از زلزله غرب کشور هم مثل بیشتر حوادث طبیعی در ایران نقل‌قول‌های اشتباه بسیاری به راه افتاد

این شایعات بی‌اساس

شهروند| در ساعات سپری شده از وقوع زلزله ۷/۳ ریشتری در غرب ایران، تقریبا تمام مقامات مسئول، مدیران هلال احمر و کارشناسان بحران درباره شایعه‌سازی هشدار دادند و انتشار اطلاعات نادرست پس از وقوع بحران را به اندازه زلزله خطرناک و آسیب‌زا دانستند اما تمام این پیام‌ها و درخواست‌ها نتوانست مانع از شایعه‌سازی در فضای مجازی و حتی رسانه‌های رسمی کشور شود. اگرچه درباره نیت سازندگان این شایعات نمی‌توان قضاوت یکسان و قطعی داشت اما درباره تاثیرات منفی آنها، آن هم در شرایطی که تعدادی از مردم همچنان زیر آوار یا بی‌اطلاع از وضع خانواده خود روی تخت بیمارستان‌های صحرایی دراز کشیده‌اند، هیچ شک و شبهه‌ای وجود ندارد. شرایط پس از زلزله و بحران‌های اجتماعی، زمان همدلی و کمک‌رسانی به هر شیوه ممکن است و دامن‌زدن به شایعات امکان همدردی و امدادرسانی را کاهش خواهد داد. شایعات زیر در ساعات گذشته بارها مطرح‌شده که تمام شواهد کارشناسی از بی‌اساس‌بودن آنها حکایت دارد.

• آیا آمریکا ۴ سال پیش این زلزله را پیش‌بینی کرده بود؟

ساعاتی پس از وقوع زمین‌لرزه در غرب ایران و بخشی از عراق، خبری در خروجی خبرگزاری ایرنا قرار گرفت که از ادعای پیش‌بینی چنین زلزله‌ای توسط آمریکا حکایت داشت: «در سال ۲۰۱۳ سازمان زمین‌شناسی آمریکا، ۱۳ بار هشدار داده بود که در سال ۲۰۱۳ باید یک زمین‌لرزه بزرگ در عراق رخ دهد که این اتفاق نیفتاد. این سازمان همان موقع اعلام کرده بود که صفحه بزرگی در عمق ۲۰کیلومتری از جنوب‌شرق ایران به سمت کشورهای عربی حوزه خلیج‌فارس از جنوب ایران به حرکت درمی‌آید و جنوب عراق را نیز تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. کارشناسان زمین‌لرزه امروز را بی‌ارتباط با این پیش‌بینی نمی‌دانند.» این شایعه که در بسیاری از پایگاه‌های خبری بازنشر شد و همچنان درحال دست‌به‌دست‌شدن است، از اساس کذب و نادرست است. «مهدی زارع»، استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله درباره این خبر نوشته است: «هیچ منبعی قبل از رخداد ۹۶/۸/۲۱ وقوع این زلزله را اعلام نکرده بود؛ از جمله مطلبی که به سازمان زمین‌شناسی آمریکا در سال ۲۰۱۳ نسبت داده می‌شود، کذب است؛ چراکه اساسا آن سازمان هرگز چنین کاری نمی‌کند و نکرده است. متاسفانه خبرگزاری ایرنا متنی جعلی را که بعد از زلزله ۲۰۱۳ (۱۳۹۲ش) سراوان در فضای مجازی منتشر شده بود، به‌عنوان پیش‌بینی سازمان زمین‌شناسی آمریکا منتشر کرده است که این خبر مطلقا واقعیت علمی ندارد.»

• زلزله حاصل انفجار بود؟

شایعه‌ای بی‌اساس، این زلزله را غیرطبیعی و حاصل انفجار هسته‌ای یا عملیات نظامی دانسته و در بسیاری از کانال‌های پرمخاطب تلگرام هم منتشر شده است؛ موضوعی که تمام کارشناسان از کذب‌بودن آن سخن گفتند. علاوه بر این، مراکز بین‌المللی زلزله‌شناسی طبیعی‌بودن این زمین‌لرزه را تأیید کردند.

• زلزله‌های شدیدتری در راه است؟

کانال‌های تلگرامی نامعتبر و برخی پایگاه‌های خبری غیرموثق برای جذب مخاطب یا بر اثر ناآگاهی از وقوع زلزله‌های شدیدتر در منطقه زلزله‌زده غرب کشور یا دیگر استان‌های کشور خبر داده‌اند درحالی که ابتدایی‌ترین اصول علم زلزله‌شناسی، غیرقابل پیش‌بینی‌بودن زلزله را اثبات می‌کند. هرچند که بر ضرورت آمادگی همیشگی برای مقابله با زلزله تأکید دارند. اگر زلزله قابل پیش‌بینی بود، چرا در تمام این سال‌ها، باید این همه انسان جان خود را بر اثر این بلای طبیعی از دست بدهند؟ هشدار درباره وقوع قطعی زلزله در هر منطقه‌ای از ایران یا دنیا، تنها یک شایعه کذب است که ممکن است برای بعضی از مردم نگرانی ایجاد کند.

• تعداد تلفات بیشتر از آمار اعلام‌شده است؟

شبکه‌های اجتماعی پر از ادعاهایی است که «به‌نقل از یک دوست، یک منبع آگاه، یک شهروند ساکن در مناطق زلزله‌زده...» تعداد جانباختگان و مجروحان را بسیار بیشتر از آمار رسمی می‌داند؛ شایعاتی که در حوادث و بلایا معمولا بیان و تکرار می‌شوند، بی‌آنکه کمترین کمکی به افراد آسیب‌دیده داشته باشد. توجه به اخبار رسمی و همچنین دامن‌نزدن به چنین شایعاتی، وظیفه اخلاقی و شهروندی هر انسان است و فعالان اجتماعی از ضرورت همدردی و کمک‌رسانی به هر شیوه ممکن و نه انتشار اخبار نادرست سخن می‌گویند.

• هر تصویری از ساختمان‌های تخریب‌شده مربوط به این زلزله است؟

عطش دیده‌شدن و جذب مخاطب در چنین روزهایی، حتی برخی پایگاه‌های خبری معتبر را به رعایت‌نکردن حق مولف (کپی‌رایت) و حذف نام خبرنگار یا رسانه منبع، از تصاویر و گزارش‌های تولیدی دیگر رسانه‌ها می‌کنند؛ رفتاری که فارغ از غیرحرفه‌ای‌بودن، زمینه بی‌هویت‌شدن مطالب و تصاویر تولیدی و همچنین انتشار موارد غیرمرتبط را فراهم می‌کند. در روزهای گذشته هم تصاویر مختلفی از زلزله‌های پیشین در دیگر نقاط دنیا (از جمله تصویر معروف از زمین‌لرزه ایتالیا) به نام وضع کنونی سرپل ذهاب منتشر شده است که کارکرد آن داغ‌شدن بازار شایعات، نمایش تصویری غیرواقعی از محل حادثه و همچنین بی‌اعتمادی مردم به اخبار موثق است. ضروری است که به هر نوشته و تصویری اعتماد نشود و اخبار را دست‌کم در این روزها از منابع رسمی پیگیری کرد.

• به هر شماره‌حسابی برای کمک به آسیب‌دیدگان اعتماد نکنیم؟

در ساعات گذشته شماره‌حساب و آدرس‌های متفاوتی برای ارسال کمک منتشر شده و به نظر می‌آید در روزهای آینده بیشتر هم شود؛ اگرچه نیت و هدف بعضی از این افراد، کمک‌رسانی و کار خیر است اما ممکن است هدف بعضی هم سوءاستفاده از احساسات انسان‌دوستانه مردم باشد. برای کمک به مردم آسیب‌دیده تنها و تنها به نهادهای رسمی و موسسات معتبر اعتماد کنید، چون با توجه به نیاز فوری آسیب‌دیدگان چنین حوادثی به کمک‌های مردم، خوشبینی و اعتماد به اشخاص امری معقول و منطقی به‌حساب نمی‌آید.

علاوه بر این و در کنار گسترش موارد مطرح‌شده، ممکن است شایعات تازه‌ای هم در ساعات آینده منتشر شود که کارشناسان از لزوم هوشیاری شهروندان و همچنین دامن‌نزدن به شایعات سخن می‌گویند.

جدول شماره ۱۲۷۲

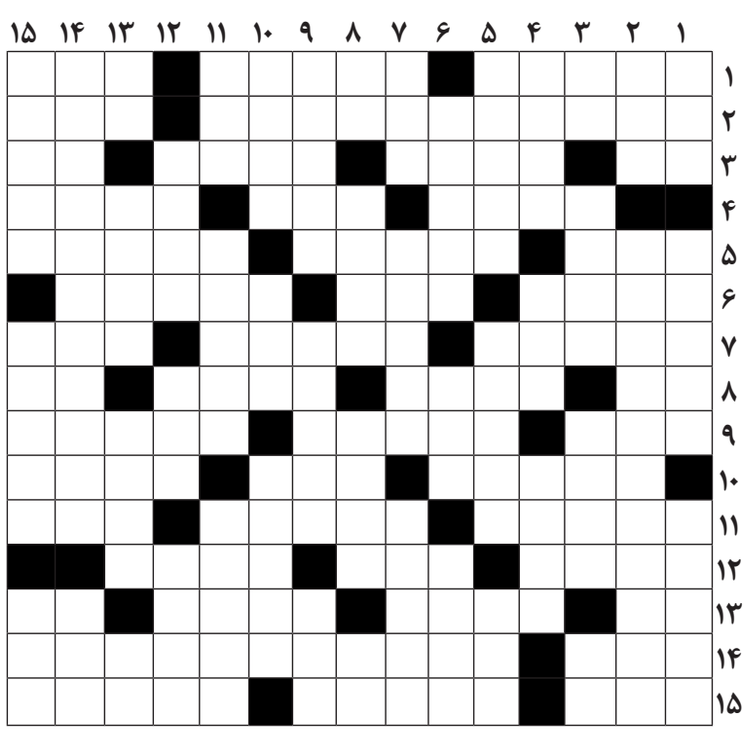

افقی

۱- بام همدان- گل سرخ وحشی- قارچ روی نان
۲- از آثار ملی ایران واقع در سی کیلومتری کرمانشاه- حب‌فرار
۳- مقابل علیه- از نخست‌وزیران هند- بزرگی وشوکت- علامت مفعول
۴- پست‌تر- سنت‌ها- مشک خالص
۵- محل تلاقی زمین و آسمان- بچه پلنگ- دفتر حساب‌های دیوانی
۶- متضاد جمعی- بی‌احترامی کردن- عزیز و دوست‌داشتنی
۷- ماه هفتم از ماه‌های سریانی- فکر و خیال کردن- گاهی پس می‌شود و باید فرار کرد
۸- وحشی- استخوان‌های تیره پشت- خاص- زیر خاک کردن
۹- گربه‌سان تیزرو- فرزندان- کمک و امداد
۱۰- تئاتر- خوک- قهوه‌خانه فرنگی
۱۱- قبل از دو ماه قمری می‌آید- پرنده‌ای شکاری از نوع باز- خالص
۱۲- رنگ سبز تیره- خروس مازنی- نقاش معروف اسپانیایی
۱۳- زنده- نوعی طلاق- منبع و اساس- آرواره
۱۴- مهارشتر- سرمربی منچسترسیتی
۱۵- قطعی برای سکه- سخنگوی حضرت موسی- خوراک سفر

عمودی

۱- خوردن- عنوان احترام‌آمیز برای مردان ترک- آمودریا
۲- پارچه کهنه- از شعرای معاصر
۳- تصدیق فرانسوی- مقدس‌تر و پاکتر- عنان اسب- زهر
۴- جنگ- اسب چاپار- دانا و شاعر
۵- محل خروج گدازه از کوه آتشفشان- فینال- از رشته‌های ورزش شمشیربازی
۶- بوته جالیزی- راه و رسم- لگد
۷- جدید- همسر گزیده- ضربه‌ای که با انگشت میانه به بدن کسی بزنند
۸- چاشنی ادویه‌دار- ایستاده و بی‌حرکت- سوره سبحان- رودی در چین
۹- بیماری کزاز- چاله- نویسنده آلمانی یوسف وبرادرانش
۱۰- کاپیتان بازنشسته تیم‌ملی هلند- چینه دیوار- آفریننده
۱۱- مادربزرگ- حساسیت- دریانورد
۱۲- توبه‌کننده- داغ انگلیسی- خوشمزه
۱۳- ناراست- هسته میوه- نوعی چرم- تکرار حرفی
۱۴- درسال ۱۹۵۴ جایزه ادبی نوبل به پاس نگارش این کتاب به همینگوی اعطا شد- روشنایی آسمان پیش از طلوع خورشید
۱۵- بازگشت تیر- گندم خردکن بادی- علف خشک
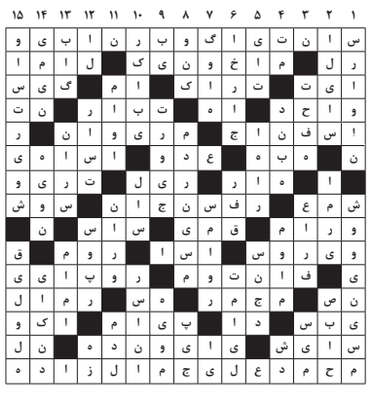
حل جدول شماره ۱۲۷۱